

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Skoleaaret 1926—27

begynder Tirsdagen den 17. August Kl. 9²⁰.

Meddelelser

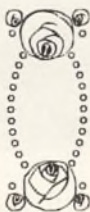
fra

Ryomgaard Realskole

1926.

Ved

Skolens Inspektør.

2. Juli 1926.

Hvad brugte jeg af det, jeg lærte i Skolen?

I Besvarelse af ovenstaaende Spørgsmaal, som man har stillet mig i min Egenskab af en fordums Elev i Ryomgaard Realskole, kan jeg kort og godt sige: »Praktisk talt alt«.

Ved at tænke lidt over dette Spørgsmaal har det nemlig vist sig, at de allerfleste af de Fag, i hvilke vi i sin Tid undervistes, er kommet mig til Nytte paa forskellige Maader og i forskellig Grad, og da jeg er overbevist om, at de fleste vil have gjort eller vil gøre lignende Erfaringer, vil jeg i det efterfølgende forsøge at besvare det personligt stillede Spørgsmaal paa en upersonlig Maade.

Der er tre Maader, paa hvilke de Kundskaber og Færdigheder, man i en mer eller mindre fuldkommen Grad tilegnede sig i Skoletiden, kan komme til Gavn senere hen i Livet, og Skolefagene deler sig følgelig i tre Hovedgrupper.

I første Gruppe maa henregnes de Fag, der kommer en til direkte Nytte i Udøvelsen af den valgte Livsstilling, fordi de udgør en Del af de Kundskaber, som det absolut paakræves, at man skal sidde inde med, idet de udgør det Grundlag, paa hvilket Fremtidsarbejdet skal opbygges. Til denne Kategori maa saaledes f. Eks. for en vordende IngeniørsVedkommende henregnes bl. a. matematisk Lærdom.

I anden Gruppe kommer de Kundskaber, man har lært i Skolen, men som ikke direkte kommer en til Nytte under Udførelsen af den daglige Dont, idet de ingen som helst Forbindelse staar i til det Arbejde, man er kommet til at udrette. Man vil straks være tilbøjelig til at sige: »Ja, her er altsaa et Fag, som jeg har spildt en hel Masse Arbejde ved at lære, idet det jo nu viser sig, at det ikke gavner mig det mindste i mit daglige Arbejde«. — Dette er imidlertid en fejlagtig Betragtning at anlægge, idet en Smule alsidig Viden, selv om den intet hidrager til Fortjeneste af nogle af Livets Goder, dog indirekte kan komme en til Indtægt. Vi kommer jo alle undertiden i den Situation, at Samtalen kommer til at dreje sig om Emner, til hvilke man intet kender, og hvor man derfor maa tie og

bie. Ved saadanne Lejligheder har alle sikkert i sit stille Sind ønsket at have haft i hvert Fald nogen Kendskab til det paagældende Samtaleemne, om ikke for andet, saa dog fordi den blotte Mangel paa Kundskab let kan komme til at stille en i et ufordelagtigt Lys, og det ønsker jo ingen. Det er vel ikke strengt nødvendigt for en Snedker at være i Besiddelse af litterær eller historisk Viden, og nogen saadan sætter ham maaske ikke i Stand til bedre at optage Konkurrencen med sine Haandværksfæller, eller til at forfærdige en særlig kunstnerisk udsmykket Vindueskarm eller Havelaage, men han vil sikkert ofte sætte Pris paa en saadan Viden for i paakommende Tilfælde at kunne give sit Besyv med i Laget. Ikke alene vil det være behageligt for ham selv, idet han derved vil indgyde Agtelse hos sine Omgangsfæller, der atter vil værdsætte ham højere, hvilket jo afgjort er til hans Fordel, men det vil ogsaa være behageligt for disse sidste, idet de da ikke faar den ubehagelige Følelse af at have stillet ham i et ugunstigt Lys eller af at ville høste Fordel af hans Uviden, som man uvilkaarligt faar, naar Samtalen kommer ind paa Emner, hvorom den anden Part er uvidende. I saadanne og lignende Tilfælde kommer de i anden Gruppe henhørende Kundskaber derfor afgjort til Nytte.

Endelig er der den i tredie Gruppe faldende Lærdom, som vel ikke finder nogen udtrykkelig Omtale paa Skolens Timeplan, men som ikke desto mindre er af overordentlig stor Betydning, og som fremmes gennem Studiet af visse andre Fag. Denne vigtige Lærdom, som ikke kan læres for godt, er Evnen til at kunne tænke fornuftigt og til selvstændigt at kunne arbejde grundigt og systematisk.

De Fag, der henhører under de to første Grupper, maa nødvendigvis veksle, alt eftersom vedkommende nu vælger den ene eller den anden Levevej, naar Skoletiden er ovre. Somme Fag vil være til direkte Nytte for en Ingeniør (f. Eks. Matematik og Fysik), andre for en Forstmand (f. Eks. Botanik og teoretisk Geografi) og atter andre for en vordende Finansmagnat, medens de Kundskaber, som vil være til indirekte Nytte naturligvis hovesagenlig vil rette sig derefter. I de fleste Tilfælde vil det være indlysende for vedkommende selv, naar han har taget Bestemmelse om sin fremtidige Beskæftigelse, hvilke Kundskaber særligt vil være ham til Nytte i hans specielle Fag, og det er derfor maaske ikke nødvendigt at gaa nærmere ind herpaa.

De i tredie Gruppe henhørende Færdigheder, der gerne skulde perfektteres allerede i Skoletiden, for at det ikke skal

blive for sent, nemlig Evnen til at tænke klart og arbejde selvstændigt og sikkert, vil derimod komme alle til stor, direkte Nytte, ligegyldig hvilken Løbebane, der slaas ind paa senere hen i Livet, og en kort Omtale af et Par af de Fag, jeg har fundet specielt tjener til at udvikle disse Egenskaber, kan maaske derfor her være paa sin Plads.

Evnen til at tænke klart og drage rigtige Slutninger udvikles maaske mest gennem Undervisningen i Matematik og fremmede Sprog, og det er da ogsaa disse to Fag, samt Fysik, jeg har haft den største, alsidige Nytte af, efter jeg forlod Skolen. Selvom man ved Studiet af disse, som vel ogsaa ved alle andre Fag til en vis Grad maa stole paa Hukommelsesevnen, er det dog af allerstørste Betydning for at lette og faa det ønskede Udbytte af Studiet, at man maa kunne tænke sig om og drage rigtige Slutninger, og i Mod-sætning til Hukommelsesevnen, som der vist ikke kan gøres saa saare meget for at forbedre paa, udvikles og befæstes disse Egenskaber derfor under Studiet af de omhandlede Fag.

Det staar vist alle ret klart, hvorledes Løsningen af matematiske Problemer fremmer Eftertænkningsevnen, og nogen nærmere Paavisning heraf er derfor næppe nødvendig. Hvad det andet Fag: Undervisningen i fremmede Sprog angaar, er det maaske ved første Øjekast ikke slet saa indlysende, hvorledes dette kan virke i samme Retning. Det indlysende direkte Formaal med Undervisningen er naturligvis at bibringe Kendskab til vedkommende fremmede Tungemaal, men om Sprogundervisningen foretages paa rette Maade, kan den samtidig i høj Grad bibringe til Udvikling af ens Dømmekraft og samtidig hjælpe til at lære en at sætte en Bremse paa det saa almindelige Onde: at drage forhastede og forkerte Slutninger. Støder man nemlig i sin Læsen paa Ord, hvis Betydning ikke kendes, bør man ikke straks give fortabt og række efter sit Leksikon; thi ved paa denne Maade at forøge sit Ordforraad stoler man ganske paa, at Hukommelsen vil have den Godhed at opbevare Ordenes Betydning, saaledes at man, naar det paakræves, simpelt hen kan dykke ned i Hukommelseskisten og hente Ordet frem efter Behag. Man vil i saa Tilfælde let blive skuffet, thi i de allerfleste Tilfælde vil man sikkert finde, at der er Uorden i Kisten, og at Ordet ikke kan findes, idet det har forpuppet sig blandt de mange andre Ting, der er lagt til Side i dennes hapaciøse Rum. Nej, en meget bedre Maade er at forsøge paa at tænke og slutte sig til Ordets Betydning ved billedlig talt at undersøge det fra alle Ender og Kanter og ved at vende

og dreje det for at prøve, om det ikke skulde vise sig at have en vis Lighed med et eller andet dansk eller andet fremmed Ord, hvis Betydning man i Forvejen kender. Herved sætter man Hjernens Tænkemaskineri i Bevægelse, og samtidig lærer man at være forsigtig med at drage forhastede Konklusioner, idet det ofte vil vise sig, at et fremmed Ord som paafaldende eller fuldstændig ligner et dansk dog har en ganske anden Betydning. Endvidere vil man hurtigt gøre den Erfaring, at de Ord, man lærer paa denne Maade uden udelukkende at tage Tillflugt til Ordbogen, hænger meget bedre fast i Bevidstheden, end de, for hvis Betydning man udelukkende er afhængig af Hukommelsens Effektivitet.

Evnen til at kunne arbejde godt og selvstændigt udvikles naturligvis særligt gennem Udarbejdelsen af de skriftlige Hjemmeopgaver og Stile.

Og hvorfor, vil man spørge, er det nu saa vigtigt at faa lært at tænke og arbejde paa egen Haand, naar man kan faa andre til at hjælpe sig dermed? Svaret er dette: Hvis man ser sig om blandt sine Bekendte, vil man finde, at det i Kampen for det daglige Brød og i Kappelstriden om en Plads i Solen, ikke saa meget er Manden med de enkelte brillante Ideer eller Impulser, men iøvrigt uden Evne til at præstere noget solidt eller konstant Dagligdagsarbejde, der kommer frem, som den, der forstaar at levere et godt, nøjagtigt, eftertænksomt og støt Hverdagsarbejde. Det er Arbejde, det kommer an paa. Den, der kan vise, at han kan udrette noget, kan fuldføre det givne Hverv rigtigt til de mindste Detailler, som aldrig tager noget for givet, men verificerer og kontrollerer alt, og som ikke taber Hovedet i en vanskelig Situation, vil uvilkaarlig indgyde Tillid hos sine Overordnede og sætte sig i Respekt hos disse. Belønningen herfor skal nok falde i Turbanen før eller senere, og den vil uden Tvivl blive baade bedre og af en mere varig Natur end den, der falder det gode Hoved med de periodiske lyse Ideer, men som ikke forstaar at underbygge sin Stilling med solidt Arbejde, til Del.

Man kan glemme Formlen for Løsningen af en anden Grads Ligning eller Aarstallet for Knud den Helliges Død. Dette gør imidlertid ikke saare meget, thi den ønskede Oplysning kan til enhver Tid let findes frem af Bogreolen. Men har man først glemt, eller maaske aldrig lært, Kundskaben at kunne arbejde og tænke godt, rigtigt og selvstændigt, er meget tabt, for den Lærdom findes ikke i Bøger eller støvede Leksika og er saare svær at faa frisket op, inden det endnu er for silde.

Derfor er det Lærdommen i disse to Fag, der har staaet mig bedst bi, og som jeg skatter højest af det, jeg i sin Tid fik lært i Ryomgaard Realskole.

Holger Krogh,
S. N. T., London.

Vor Egns Stednavne.

Takket være navnlig Historikerne Johannes Steenstrup og H. V. Clausen har Studiet af danske Stednavne faaet fast Grund under Fødderne, og Hjemstavnsbevægelsen har vakt Interesse for herhen hørende Emner.

Forskningen har paavist, at Stednavnene ikke er tilfældige, men virkelig fortæller noget om Stedet. Bogense (ældre: Bog — næs) vil sige Bøgenæs, som Egens betyder Egenæs. Haraldsted er et Sted bebygget af en Harald. Kristrup (ældre: Christiernthorp) er et Torp bygget af en Christiern (af lat. Christianusen Kristen). Viborg (ældre: Vibjerg) vil sige Tempelbjerg (e).

Kun faa Navne er gennem Tiderne bevarede saa uskadede og gennemskuelige som Haraldsted. Dertil har Sproget forandret sig for meget, siden Navnet blev givet. Ordene er blevet kortere, ofte i den Grad, at et Navn i den Forn, det nu har, intet siger. Landsbynavnet Røn er saaledes uforstaaeligt, indtil man faar at vide, at det i gamle Dage hed Runnum. Olddansk runne betyder Busk. I Hensynsfald i Flertal hed det Runnum; (i) runnum = i Buskene, i Krattet.

Dette Eksempel viser, hvor vigtigt det er at vide, hvordan et Stednavn lød i gamle Dage.

Megen saadan Viden har man faaet fra de godt 200 danske Runestene, fra islanske Sagaer, fra de gamle Love, fra en Mængde Retsdokumenter og sidst, men ikke mindst, fra den saakaldte Kong Valdemars Jordebog fra 1231, der opregner Landets Herreder og fortæller, hvor meget Byer og Landsbyer skal skatte til Kongen.

Danske Stednavne bestaar som Regel af to Navnord, hvoraf det forreste staar i Ejefald. Haraldsted er Haralds Sted. Og Sammenstillingen er regelbunden.

Hvis det sidste Led er — strup, — drup, — rup, — bøl (le), — høj, — køb, — lav, — sted, saa er Forleddet et Mandsnavn, en sjælden Gang et Kvindenavn.

Kristrup har Forleddet	Kristiern.
Hallendrup »	» Halden (Halvdan).
Aagerup »	» Aage.
Tullebølle »	» Tole.
Erritsø »	» Erik.
Sirkøb »	» Sigrid.
Havnlev »	» Have (Hogne).
Haraldsted »	» Harald.

Foran — by, — tved, — balle, — ø, — næs, — os staar Ord, der betegner Naturforhold: Belligenhed, Plantevækst o. s. v.

	Aaby	har til Forled	Aa.
	Næstved	» » »	Næs.
	Feldballe	» » »	Fæld (fé — lád = Kvægland.
	Vedø	» » »	Væde d. v. s. Vadested.
	Egens	» » »	Eg (eskov).
(Randros)	Randers	» » »	Rand (gl. Navn for Gudenaas nedre Løb).

Navnene stammer fra forskellige Tider. De ældste, fra og før Folkevandringstiden, er endnu uforklarede. Det er dem paa — løse (i Jylland kun Vesløs og Øsløs i Hanherred) og — inge. Man har gisnet at f. Eks. Favsinge (ældre Faxinge) var Stammen Faxingernes Land. Næst efter disse følger, i Skjoldungetiden, Navnene paa — lev, ofte sammensatte med Høvdingenavne, vi kender fra Runestene.

Aarslev er sammensat med Awæir.

Haderslev » » » Hader.

Lev vil sige Jordegods overladt en veltjent Hirdmand til arveligt Eje.

Lev — ernes Fornemhed fremgaar ogsaa deraf, at det var i dem, Kirkerne byggedes i det 11. og 12. Aarhundrede.

Lidt yngre er Navnene paa — um og — by. Derefter kommer de meget talrige Torper. De er sammensatte med et Mandsnavn, kristent eller hedensk, og stammer fra Brydningstiden mellem Asatro og Kristendom, Tiden omkring Harald Blaatand, der »gjorde Danerne kristne«.

I Nutidens Dansk har jo alle Ord — s i Ejefald, men i Oldsproget havde Mandsnavne tre forskellige Ejefaldsendelser alt efter Bøjningen. Derfor optræder Torperne i tre forskellige Skikkelser.

Benedikt hed i Ejefald Benedikts.

Halvdan » » » Halvdanar.

Atte » » » Atta.

Benediktsthorp blev til Bendstrup.

Halvdanarthorp » » Hallendrup.

Attathorp » » Altrup.

Torp betyder Udflytterby, grundet paa ældre Byers Mark eller paa Nyryd i Skov, Hede og Ødemark. Vel omtrent samtidig med Torperne er Navnene paa — bøl (∴ Bolig) og — køb. De har Personnavn til Forled. Ugelbølle (ældre: Ulvøbølle) har Navn efter Manden Ulve. Sirkøb er et Stykke Jord købt af en (Vikingeenke) Sigrid.

Ca. 1000 begynder man at hugge sig ind i Storskoven, der dækkede det meste af Landet. Navne paa — slet (∴ Slette), — tved (∴ Udhugning), — holt (∴ Skov), — ved (∴ Skov), — ris (∴ Skov) betegner disse Skovryd. Hornslet er den ryddede Slette i Hornskoven (∴ Hjørneskoven). Næstved er Tvedel paa Næset.

Ca. Aar 1000 var de danske Landsbyer lagt, hvor de ligge den Dag idag. Nogle af dem hæver sig til Købstæder, og paa Valdemars Sejrs Tid træffes de fleste af Landets nuværende Byer. De var hegnede med Palisader eller Stenmure. Var de befæstede kaldtes de Borge. Saaledes blev Vibjerg til Viborg. En Handelsby kaldtes dengang en Købing. Herom minder endnu Ærøskøbing og Nykøbing paa Mors, Falster og Sjælland. Særlige Gaardnavne kendtes dengang ikke. Hvis en Mand hed Jon Jonsson og boede i Benediktsthorp, saa hed hans Gaard simpelthen Jon Jonssons Gaard i Benediktsthorp.

Samlede Godser havde man heller ikke. En stor Jorddrot

havde Gaardene spredt i forskellige Landsbyer. Den Gaard, hvor han selv boede (havde Sæde), kaldtes hans Sædegaard.

Først i det 14. Aarh. faar Sædegaardene særlige Navne: Boelhave, Raahave, Rønhave o. s. v. Hage, senere Hauge, nu Have betyder Hegn, Indhegning. Sædegaardene var, i Modsætning til de almindelige Bøndergaarde, indhegnede.

Var der Volde og Grave om Sædegaardene, saa de laa paa en lille Ø, en Holm, fik de Navne som Broholm, Bygholm, Rosenholm.

Da det blev Skik at befæste Adelsgaardene, antog mange af dem Navne paa — borg i Lighed med de befæstede Byer. Fra ca. 1500 stammer Paddelborg, Trøjborg o. s. v. Ca. 1660 træffes mange Grevskaber og Baronier paa — borg: Frijsenborg, Marselisborg, Vilhelmsborg osv. Samtidige med dem er Gaardnavne paa — lund og — dal som Kongstedlund og Kongsdal.

Naar en Herremand (o: Hærmand, Adelen var jo Krigerkasten) erhvervede en hel Landsby, fik Gaarden ofte Landsbyens Navn. Skaby blev til Skaføgaard, Essendrup blev til Gl. Estrup.

Før vi gaar over til at se nærmere paa nogle af Omegnens Stednavne, hidsættes til Orientering en Fortegnelse over de vigtigste Stednavnsendelser.

— inge	med uforklaret Forled.		
— by)			
— um)	med Naturforhold som Forled.		
— lev	med Høvdingenavn	som Forled.	
— sted	» Vikingenavn	»	»
— torp	» Mandsnavn	»	»
— bøl	»	»	»
— køb	» Mands- el. Kvindenavn	»	»
— skov	» Naturforhold	»	»
— holt	»	»	»
— tved	»	»	»
— ved	»	»	»
— ris	»	»	»
— slet	»	»	»
Købstadsnavne		fra ca. 1200	
Byer paa — borg		»	»
Gaarde paa — have		»	» 1300
» » — holm		»	»
Gaarde paa — borg		»	» 1500
Grevskaber paa — borg		»	» 1660
Gaarde paa — lund — dal		»	»

Ørsted var i sin Tid Købstad, med Udsejling til Kattegat. Om

Søstaden minder endnu Tolbodgyden og, nærmere Fjorden, Bode o: Boderne, (Skipperboderne). — Byens Navn viser tilbage til Vikingetiden. Ør er Resterne af Øder. Ødger af olddansk audr »Rigdom, Lykke« og geirr »Spyd«, Byen er den største i Rougsø-Herred, der i sin Tid har været en Ø omflydt af Randers Fjord og Kattegat.

Stenalt hed 1350 Stenholt o: Stenskov.

Kristrup hed 1231 Kristiernsthorp og har Navn efter Bisop Kristiern af Aarhus (Aros).

Uggelhuse. Det Navn er ikke gammelt. Det betyder rimeligvis Ulvehuse, hvor Ulveskytter holdt til. Ulvene var jo en Landeplage indtil langt ind i det 18. Aarhundrede. Navnet udtales (paa Jydsk) uden noget som helst g. Og man siger

jo paa moderne Dansk »Ugler i Mosen«, hvor det tidligere hed »Ulve i Mosen«.

Floes. Naturforholdene viser hen til det gamle Ord Flo (e) »lavtliggende Jord, der oversvømmes om Vinteren«. Ordets sidste Bogstav maa være en sidste Rest af det gamle Ord Sig (olddansk sike), der betyder Sump.

Drastrup hed i det 13. Aarh. Andreasthorp. Torperne er ca. 1000 gamle. Andreas er et græsk Navn indkommet med Kristendommen.

Tammestrup er Thomas-thorp. Thomas er et Bibelnavn som det foregaaende. Det er hebraisk og betyder Tvilling.

Grund. Saadan kaldtes i gamle Dage Flodlandet i Bunden af een Fjord. Det gamle Navn for Randers Fjord er Grundfjord.

Drammelstrup hed i 1203 Dragmolsthorp.

Gl. Estrup kaldes »Gamle« i Modsætning til Estrup i Ribe Amt.

Det hed tidligere Essendrup, der vel kommer af Eskindrup, ligesom Essenbæk kommer af Eskinbæk, hvor der var et Kloster Eskinbekkloster, der nævnes 1131. Hvad Eskin— betyder, vides ikke.

Faarup kommer af Fader-thorp. »Fader« og »Broder« var almindelige Mandsnavne i det 10. Aarh. »Bror« har holdt sig lige til vore Dage.

Vivild kommer enten af Vi—vedel d. v. s. det lille Vad (Vadested) ved Vi'et (Templet) eller af Vig—vedel d. v. s. Vadestedet ved Vigen.

Lystrup vil sige Lyders Torp. Lyder er et hedensk Navn. Det lød i sin Tid Lydger. Olddansk Lyd betyder Folk (smIgn. tysk Leute, i Middelalderen lüte). ger, ældre, geirr betyder Spyd; altsaa Lydger=Folkespyd (Folkets Værge).

Nielstrup kommer af Nikolausthorp. Navnet er kristent, mange Bisper har heddet saadan. Niko — laos er græsk og betyder den, der besejrer Folket. Af laos »Folk« er alledt Tillægsordet laikos »folkelig«, der i Nutidsdank hedder »ræg«.

Battrupholt er den lille Skov ved Bagge—thorp, i moderne Form Battrup, Bagge er et gammel dansk Navn, der betyder »Pakke«, oprindelig vel et Øgenavn for smaa tæthyggede Personer.

Brunmose. Brun er vel sagtens det samme som Brynde, Afbrænding, Svedjeland. Det uskadte — »mose« viser, at Navnet i sin sammensatte Form ikke er gammelt.

Vejlby kommer af Vedelby, Byen ved Vadestedet. Det er et Anneks til Vivild og bekræfter saaledes, at — vild eller — ild er en Sammentrækning af Vedel, der, naar det er betonet fremtræder som Vejl (e) i Nutidssproget.

Allestруп viser tilbage til et Alversthorp. Alver er et hedensk Navn.

Tøjstrup viser tilbage til et Thøgersthorp. Den hellige Thøger, ældre Thydger var en yndet Helgen i Nørrejylland. Thyd = Folk; ger (geirr) = Spyd.

Sørvad maa betyde »det søndre (sydlige) Vadested«.

Eldrup hed i 1271 Ælmæthorp. Ælmæ maa være et gammelt hedensk Mandsnavn.

Nørager er maaske Bessermachen for Nærager, der i saa Fald

kunde føres tilbage til et Niardarokr ☉: Njords Ager paa samme Maade Thorsager viser tilbage til et Thorsagr, et helligt Stykke Land omkring et Gudetempel.

Tustrup kan være Thorgersthorp. Thorger er et almindeligt Navn i Vikingetiden. Det er sammensat af Gudenavnet Thor og ger (Spyd).

Rygaard hed tidligere Rudgaard (e) d. v. s. Gaardene ved eller i Skovryddet.

Marie Magdalene (Marmelin) er opstaaet omkring Kirken, der er bygget i 1458 af Otte Rosenkrans til Bjørnholm (det nuværende Høgholm).

Pindstrup hed i gamle Dage Pedersthorp. Peder, Peter er et Bibelnavn.

Bøjstrup kommer af Byrgersthorp. Byrger, Børge (r) kommer Børnger, (Bjørnespyd), et hedensk Navn.

Klemstrupgaard. Klemstrup vil sige Clemensthorp. Clemens er et kristent, latinsk, Navn, som adskillige Paver har baa-ret. Det betyder »mild«.

Maricnhof vil sige Mariegaard. Navnets tyske Form viser tilbage til det 18. Aarhundrede.

Ryum ligger i Randen af Fortidens Storskov. Her forsvandt ca. 1500 den gamle Landsby Ryom og gav Plads for Hovedgaarden Ryomgaard, hvis Navn saa gik over til den nuværende Stationsby. Navnet betyder rimeligvis i Rydningen og er en gammel Hensynsfald i Flertal i Lighed med Runnum, nu Rom.

Grønholt betyder »den grønne Skov«. Den uskadte Form viser, at Navnet ikke er gammelt.

Kragelund kan ikke være ældre end ca. 1660. Det minder om det sjællandske Kaalund ☉: Alikelund, og som Kalundborg ☉: den befæstede By ved Kaalund har Navn efter.

Vallum el. ældre Valm (som det endnu udtales) maa betyde paa Sletten (egtl: Sletterne). I det ældre Sprog betød Vold en Græsslette. I Folkeviserne danser man paa den grønne Vold ☉: paa Grønsværet. Først ved Indførelse af tysk Befæstningskunst fik »Vold« den Betydning, det nu har.

Koed hed i 1334 Ko—with ☉: Koskov, hvor Køerne gik paa Græs, som endnu i Norge og Sverrige Køerne gaar »paa Skoven«. Det har været en aaben, blandet Skov med rig Underskov og Græsvækst, ikke en nymoden sølløs Bøgeskov. Smlgn. det sjællandske Karise af ældre Kalverise ☉: Kalveskov og Ekkodalen paa Bornholm, der tidligere hed Kodalen.

Attrup hed i 1231 Attæ—thorp. Atte er et Mandsnavn, der betyder Fader. Det kendes fra flere Runestene. Et Deminutiv heraf er Goternes »Kælenavn« for Hannerkongen, Attila, der alt-saa betyder Lillefar, ligesom Russerne kaldte Tsaren bat-jusjka ☉: Lillefar.

Kærende betyder vel Kærets Ende.

Frederikslund er som Kragelund næppe ældre end 1660.

Skoffergaarde hed tidligere Schäfergaard(e) ☉: Faaremestergaarde, og den magre Jord synes ogsaa lidet egnet til andet end Faareavl, der jo tidligere drevs i stor Stil paa denne Egn. Med Hensyn til Udtalen Skoffer maa man huske paa, hvor-

dan man var vant til at erstatte tysk sch med sk. Schilling—Skillig, Schanze—Skanse. Hertil kommer Sammenblanding med Ordet Skaffer, der ogsaa er af tysk Oprindelse.

Vedø vil sige Øen ved Vede, der betyder Vadested. Landsbyen Vede blev nedlagt i det 18. Aarhundrede og Gaarden Vedø indtog dens Plads.

Aarslev viser tilbage til Awæirs—leif. Awæir er et Runestensnav. Lev'erne gaar tilbage til ca. 400.

Fløjstrup maaske opstaaet ved Dissimilation af et Frøjstrup. I saa Fald er Forleddet Frø—ger ∴ Guden »Frey« og »ger« (Spyd).

Raaballegaard. Raa (olddansk rá) betyder »Afkrog«. Balle er enten »Bale« lang flad Banke eller »Balg« (olddansk balkr. en Markdel.

Termestrup. Termes er Ejefald til Termen, ældre Teman, endnu ældre Tormund ∴ den af Thor beskyttede. Dette »mund« har vi endnu i Myndling og Formynder.

Bendstrup er som før nævnt Benedikts—thorp. Mange Paver har heddet Benedikts. Dette latinske Navn betyder »velsignet«.

Skafføgaard er Skaby—gaard. Skaby viser hen til skard—by ∴ Byen i Skaaret, Lavningen. Denne Landsby, der kun bestod af to Gaarde, blev nedlagt i 1551 og gav Plads for Herregaarden Skafføgaard.

Lim har sit Navn af Kalkgruberne. Limsten er jo Kalksten.

Kastrup maa være Karls—thorp. Efter Karl den Stores Tid kom Navnet Karl paa Møde i Norden. Tidligere kendte man kun Ordet i Betydningen »Mand, Mandfolk«. Denne Betydning er endnu bevaret eller genopfrisket i Højskolekarakterle.

Fornæs betyder vistnok Faarenæs. I Kong Valdemars Jordebog nævnes her en aarlig Afgift paa 60 Væddere. Det tyder jo paa et anseligt Faarehold.

Hammelev maa komme af Hámundarleif. Há (r) er et af Odins Navne, og mund betyder Værn, Beskyttelse. Lev'erne gaar tilbage til Skjoldungetiden.

Enslev paa Stedet udtalt »Jenslev« hed i 1338 Joensloff. Den nuværende Skrivemaade er altsaa Bessermachen af en ikke — jysk Skrifer, der har gaaet ud fra »jen« var jysk for »en«.

Voldby er Byen paa Sletten.

Karlby. Alle Landets Karlbyer ligger paa sumpet Terræn. Karl er vel da et Deminutiv til Kær. (Voldby = den tørre Sletteby mod Karlby = Sumpbyen?).

Thorsø kommer af Thorshøj eller Thordshøj (enten en Helligdomshøj eller en Gravhøj).

Villerslev kommer af Vilgerslev (vil = Beskyttelse, Værn; ger = Spyd).

Villersø kommer af Vilgershøj. I Villerslev har Vilger haft sit Høvdingesæde, og i Villersø hviler han sine Bene.

Bønnerup kommer af Bondæ—thorp. Bondæ var et almindeligt Fornavn i det 11. Aarhundrede. Ordet er egentlig et Hædersnavn for den fastboende.

Emmedsbo sammentrukket af Embedsboder. Her har vel Øvrigheden boet, naar den holdt Retterting.

Langholt vil sige Langeskov.

Hytten. Her laa tidligere et Glasværk (tysk: Glashütte).

Stenvad er det stenede Vadested. I 1327 nævnes Stensvaadeng
∴ Engene ved Stenvad.

Mejlgaard hed tidligere Medelgaard ∴ den midterste af tre Gaarde.

Tulstrup viser tilbage til Tolfstrup ∴ Thorleifs—thorp. Thorleif
vil sige overladt til Thor (s Beskyttelse).

Kukkerhuse maa vel være Kot—karle—huse ∴ Husmandshuse.

Ørum er Hensynsfald Flertal til Ør ∴ gruset Strandbred.

Dystrup maaske af Dyggs—thorp. Olddansk dyggr betyder dygtig,
duelig. Deraf dyggt, nu Dyd. Ordet kendes ellers ikke som
Mandsnavn.

Tvedhuse er Husene i Tved—et. Det uskadte sidste Led viser,
at Navnet ikke er gammelt. Derimod er Tved et ældgam-
melt Ord, der som flere Gange nævnt, betyder Udhugning.
(olddansk: thveit).

Tranhuse. Tran kommer maaske af et gammelt Ord trant, der
betyder Kløft.

Ramten hed i 1231 Ramp—tun. Hvad Ramp er, vides ikke, men
Tun er en god, gammel Bekendt, der i olddansk som paa
Nyislansk betyder Indhegning. Det er samme Ord som tysk
Zaun, ældre zun »et Gærde« og engelsk town »en By«. I
Sverige træffer vi det i flere kendte Navne: Eskilstuna, Sig-
tuna, Saltuna.

Ulstrup kommer af Ulvs—thorp.

Ginnerup kommer af Gunne—thorp. Gunne er en Biform til
Gunnarr. Gunne er blevet til Ginne som Tormand til Termen.

Mastrup kommer af Mathiasarthorp. Mathias, nu Mads, er en
græsk Fordrejelse af hebraisk Mattatja ∴ Javeh's Gave.

Fannerup hed i 1280 Farnathorp, i 1404 Farendorppæ, i 1433
Farendrup. Forleddet maa være et gammelt Mandsnavn.

Skærvad af ældre Skærewæth tilskødedes i 1386 Dronning Mar-
grethe. Det sidste Led betyder Vadested. Det første er
maaske skær, ren.

Nimtofte er Toften til Svendstrup, som Bebyggelsen vest for
Aaen hedder. Navnets skrevne Form er sjællandsk. Paa
Stedet hedder Byen Nimtøvt. Tøft er i det gamle Sprog
et Stykke dyrket Land nærmest Gaarden. Nim maa være
Resten af et gammelt Mandsnavn. Ved Brande er der en
By, der hedder Nimdrup, og Torperne er jo altid sammen-
satte med Mandsnavne. Her kan være Tale om det gamle
Mandsnavn »Nevne«, en Navne.

Mogenstrup kommer af Magnusær—thorp. Karl den Store hedder
paa Latin Carolus Magnus. Det blev paa Dansk til Karl (e)
Magnus begge Dele opfattet som Egenavne. Begge Navne
blev efter hans Tid almindelige som Fornavne.

Kolstrup kommer sandsynligvis af Karls—thorp.

Battrupholt hed i gamle Dage Bagga—thorp—holt ∴ den lille
Skov ved det af Bagge byggede Torp.

Tøstrup kommer af Tosterup. Toste er et Vikingenavn.

Skifard udtalt Skifer. Det ser ud som et Skife—ryd. Det samme

Fornavn Skife har vi i Skifsted, der ved Folkeetymologi nu skrives Skibsted.

Sivested minder om det olddanske, sjællandske Sigersted. I saa Fald viser Sive—tilbage til Siver, Sivar, Sigvard (Sejr—værner). Den ældste Form bliver da Sigvardar—stadir. Naar her forudsættes Flertal, er det fordi, det er usandsynligt, at en lidet betonet Stavelse som — stad skulde være bevaret i et jysk Navn. I Gamst, Andst, Ikast, Skast o. s. v. er der af »Sted«, ældre »Stad« kun blevet »st« tilbage.

Aalsø er et falsk Sønavn ligesom Erritsø og Farsø. Et Alfshøj i Halland frister til at forklare det som Alvs—høj.

Aalsrode maa være Rydningen ved Alvs—høj.

Højbjerg betyder vel Højbjerg, den høje Bakke.

Hessel kommer af Heslebjerg : Hasselbøj. Hasselen var i Oldtiden et helligt Træ, og Hassellunde var Offerlunde.

Hoed hed i 1183 Hagestweit : Hegne—tved.

Vejlby er Vedelby. Vedel betyder »lille Vadested«.

Tolstrup maa være Thor—leifs—thorp.

Ingvorstrup ved det tidligere Kolind Sund skal have Navn efter en Ingvar—Veske. Veske = den raske. Ingvar = Ingve — harr; harr = Kriger; Ingve er et af Freys Tilnavne.

Homaa (udt. Home) minder om Langaa, der tidligere hed Langhøj : Langhøj (e). Hvad Hom—er, vides ikke, maaske Navnet Haamund, ældre Håmundr. Se ovenfor.

Obdrup hed engang Ubbe—thorp. Ubbe er et gammelt Mandsnavn.

Trustrup hed i 1286 Truæths—thorp : Thor—guts—thorp; gut = Goter. Paa samme Maade blev Thorgisl (Thor—Gidsel) til Troels.

Allelev. Alle er et Runestensnavn, og — lev viser tilbage ad Folkevandringstiden til.

Saldrup af Salve, Runestensnavn. I Norge er dette gamle Navn endnu bevaret (Salve Salvesen).

Fævejle : Kvæg—vadested.

Rygaard er Ryd—gaard.

Albøge betyder Albue. Det ligger ved en gammel Vig af Kolind Sund. Man kommer til at tænke paa Nakskovfjord, der ogsaa kaldes Albuefjord, og La Manche »Ermet«, Kanalen mellem England. De havde Fantasi, de gamle Navngivere.

Hallendrup, ved vi fra det foregaaende, er Halvdans—thorp. (Halvdanar—thorp).

Søby forklarer sig selv. Det var tidlige et Udskilningsted ved Kolindsund.

Hyllested hed 1183 Hildestad, maaske af Helgastadir. Saadan hedder endnu flere Gaarde paa Island. Hildarstadir er ikke rimeligt, da vi ikke i Navne paa — sted plejer at have kvindeligt Forled.

Rosmus hed tidligere Røzmose : Ryds—mose : Mosen ved eller i Rydningen.

Tirstrup hed tidligere Tyffstorp af Tygerstorp. Tyger, Tøger er omtalt ovenfor.

Fuglslev. Det ældgamle Lev—Navn kræver et tilsvarende Mands-

navn til Forled f. Eks. Fuldkar eller Folkvin. (Folkvins—lev, Fuldkars—lev?)

Feldballe, i sin Tid Fælledbalg. Fællede = olddansk fē—lād (Kvæg—land); balg = oldda. balkr (Del af en Mark).

Tostrup er Tosterup, se ovenfor.

Kejstrup er Kedels—thorp. Kejl kommer af Kedel som Vejl (e) af Vedel. Kedel, oldda. Ketil betyder Kedelhjelm.

Horstved er et Tved til Hestegræsning.

Maarup maa være Marter—thorp. Maar (Dyrenavnet) brugtes i gammel Tid ogsaa som Mandsnavn, kendt bl. a. fra Nials Saga.

Kolind har affødt Navnet Kolindsund for den tidligere Sø, Djursø, der nu er torlagt. Man har i sin Tid kunnet sejle fra Randers Fjord (ældre Grundfjord) forbi Gl. Estrup gennem Pindstrup og Ryomaa og ad Sundet ud til Kattegat. Nogen tilfredstillende Forklaring paa Navnet Kolind har man endnu ikke. (Den »kullede Dyng«? ?)

Bugstrup hed i 1416 Bukkethorp. Bukke er et gammelt Mandsnavn, opr. Kæleform til og som saa mange Fornavne opr. et Øgenavn.

Ebdrup kommer af Ebbe—thorp. Ebbe er et kendt Mandsnavn.

Draaby hed engang Dragh—by. Drag betyder Landtange. Sammenlign »Dragsmuren«.

Agri (paa Stedet udtalt: aghre) maa komme af Agerhøje. Egnen er baade bakket og frodig. (Udenfor Mols vilde et Ager—høghæ i Jylland være blevet til Ag (e) rø).

Egens er som før omtalt Egenæs.

Knebel hed forhen Knudbøl, der maa komme af Knuta—byle. Knute maa være en Biform til Knutr (Knud). Knuts—byli vilde have givet »Knesbel«.

Rolse ser ud som et Rolvs—Høj.

Vrinders (udt. vrrinnes) kan være det »vredne Næs«.

Andrup kommer vel af Anunde—thorp (Anundær—thorp; Anundr er et hedensk Oldtidsnavn).

Taarup maaske af Toke—thorp. (Smlgn. Palna—toke).

Bjøstrup ser ud som et Biørns—thorp.

Deigret hed 1231 Diger—høved ☉: det tykke Hovede. Hovedet betyder i gammel Tid ogsaa Næs, Forbjerg. Smlgn. Knudshoved o. s. v.

Fuglsø kan være Folkevins—høj, smlgn. Fuglslev.

Strands er Strand—næs.

Helgenæs er rimeligvis det hellige Næs. Sejladsen her har sikkert faaet mangen Oldtidsskipper til at anraabe Thor, de søfarendes Beskytter.

Borup kommer af Boe—thorp (Bo (e) betyder »fastboende«. Det findes endnu som Mandsnavn og i Nabo, Genbo, Fynbo o. s. v.).

Astrup maa komme af Assers—thorp.

Tjerrild maa forstås som Tjær—vedel ☉: det lille Vadested over Tjær'en. Sammenlign norsk Tjern, Vandhul, lille Sø. Ligeledes paa sumpet Grund ligger Tjæreby og Tjæreborg.

Thorsager. Her var vel ligget et Tempel for Thor paa den nuværende Rundkirkes Plads. Thor var jo de Søfarendes Gud, og i hedensk Tid kom man sejlene til Thorsager. Kirkebakken har da allerede været hellig Jord, viet Guden. Paa samme Maade ligger om Mariæ Kloster Byen Mariager. Smlgn. Nørager, Onsager.

Skreirup maaske et Skeggia—thorp (Mandsnavnet Skegge opr. Øgenavn for en skægget Mand) i nyere Tid forklaret som »Skrædderthorp« af en »klog« Skriver?

Faarup er Faderthorp. Mandsnavnene Fader og Broder se ovenfor.

Rostved maa sammenlignes med Rosmus, hvor Ros— er Ruds— eller Ryds—. Navnet betyder da Ryds—tved.

Korup maa være Kaare—thorp (Kaare = den krølharede).

Rønde. Udtalen med d er moderne Bogstavudtale. Røn er et gammelt Ord for en stenet Holm. Rønne (r) er Flertal hertil.

Kalø hed tidligere Kalvø. Her gik Kalvene paa Græs Sommeren over. Sammenlign Karise af Kalveris og Koed af Koved.

Nappedam. Nabbe, en Biform til Næb, betyder et smalt, spidst Næs (beslægtet med Næse).

Mørke kommer maaske af Marder—kaup (Maard—køb), et Stykke Jord købt af en Mand ved Navn Maard (d).

Ommestrup synes at komme af Ambjörns (ǫ: Aren —björns)thorp

Dagstrup. Dag maa være et gammelt Mandsnavn.

Hornslet er den ryddede Slette i Horn — (ǫ: Hjørne) skoven.

Tendrup kommer af Tonne (eller Tønne) — thorp. Smlgn. Termestrup af Tormunds — thorp, Terslev af Torstens — lev, Knebel af Knudhøl.

Rodskov betyder ryddet Skov (olddansk: hrodenn skøgr).

Eskerod vild sige Eske — ryd. Eske er et kendt Mandsnavn.

Rosenholm. Det hed opr. efter Beliggenheden Holm. Rosen — fik det sat foran af den Rosenkrans, der købte det.

Løgten. Det gamle Løgten var Vosnæsgaards Udskibningssted. Det maa komme af Løkke — tun. Tun kender vi allerede, og Løkke betyder Lukke, Indhegning.

Vosnæs vil sige Vase—næs. Vase er en af Risknipper bygget Vej paa sumpet Grund. Den Slags Risknipper brugt til Skansebygningen kaldtes Stormvaser. En saadan (Storm—) Vase findes i Vasa — slægtens Vaaben.

Segalt. —alt er Resten af et holdt (en lille Skov). Seg kan være Sig, en Sump.

Vorre kan være det gamle Ore ǫ: Overdrev (opr. Ore — drev); det kan dog ogsaa komme af Varde. Paa Højder i Terrænet rejste man Varder som Sø — eller Landmærker. Byen kaldes ogsaa Højvorre.

Stustrup er vel Sturs—thorp (sturr betyder ufredelig; et godt Vikingenavn).

Svinbo er Svineboder som Nøddebo er Kvæg (Nøde—) boder.

Hjortshøj er vel, hvad det siger. Men det er mistænkeligt, at — høj er bevaret uskadt. En Kæmpehøj over en Mand, Hjort, skulde kun være bevaret som Hjorts (ø).

Kankbøl betyder Kannikebolig. Kannikerne var Medlemmer af

Stiftsraadet, og Aarhus var Bispesæde allerede i det 10. Aarhundrede.

Brandstrup er Brands—thorp. Brandr. er et gammelt nordisk Navn, der bl. a. betød »Sværd«.

Egaa hed 1231 Eg — høj o: Egehøj (e). Navnet har altsaa intet med Aa at gøre. Paa samme Maade Langaa i sin Tid Lang —høgh og Grenaa i sin Tid Grund—høgh.

Aarhus træffer vi første Gang nævnt 948. Dengang hed den Aros.

Ar er Ejefald af Å (en Aa) os betyder Munding. Først ca. 1400 fandt en »klog« Mand paa at forklare Navnet. Og saa lavede man et Byvaaben med Aarer og Hus i.

Mindegade indeholder det gamle Ord MInde (o: Munding). Smlgn.

KertemInde ved Mundingen af Kertinge Nord og Syd for Aarhus NørsmInde o. s. v.

Om den gamle Befæstning fortæller **Borgporten, Volden, Graven** (uden Stød) altsaa opr. Gravene. **Dynkarken** og **Spanien** fortæller, hvor flamske og spanske Skippere holdt til. **Skansen** fortæller om Wallensteins Jyllandstogt.

Æbeltoft hed 1231 Abild-toft. Abild betyder et Æbletræ.

Grenaa hed 1231 Grindhøgh. Grind betyder paa Oldsproget Rækværk, Gitter, Laage. Op gennem Tiden skrives Navnet Grindhøgh, Grindury, Grindory og 1505 Grindiv. Paa Egnens Sprog hedder den Grinne, en regelmæssig Udvikling af Grind—høgh. Det ses ved Sammenligning med vind—øgh (a) (o: Vind—øje, et Hul i Væggen, Vinden kan »kigge« ind ad). Som Grindhøgh blev til „Grinne“, er Vindøgh(a) blevet til „vinne“ (et Vindu). Paa Skriftsproget hedder det Vindu, ligesom Byen fordum skreves Grinduw, idet Rigssproget har bremset og fastholdt den gamle Form Vindu endda med kunstlig indsæt Udtale af det længst forstummede d. Byens Navn betyder da en Høj med et Rækværk (om et Tempel?)

Randers. Paa Svend Estridsens Tid hed den Randros, hvorefter

Byens Indbyggere, latiniseret, kaldes Randrusianere. Rand, i Ejefald Randr var Navnet paa Mundingen af Aaen Gofn. e: Gudena. Folkemaalet har siden Formen Randers blev skriftfæstet fortsat Udviklingen til Rajs, ligesom Anders er blevet til Ajs.

I denne korte Oversigt vil Læseren savne en Mængde af Omegnens Stednavne, og muligvis dem, der interesserer ham mest. Men den, der skriver dette, har ikke villet vove sig længere ud end der, hvor Grunden er nogenlunde fast.

I. S. Magnusson.

Under Kastanien.

Om Retskrivning.

Vi Danske lever i et Land, hvis Kultur er anerkendt Verden over som en meget høj Kultur. Vore Videnskabsmænd udfører Bedrifter, som der tales om i hele den civiliserede Verden, og vore Digteres Navne er kendte — for enkeltes Vedkommende — til Jordens Grænser.

Vi Danske kan med Rette sige, at vi er et Kulturfolk, i hvilket Videnskaben og de skønne Kunster blomstrer, og hvor Folkeoplysningen er god.

Nu maa man gaa ud fra, at hver Mand og Kvinde i Danmark kan skrive, regne og læse. Det maa jo være Tilfældet, naar Folket er et Kulturfolk.

Det er ogsaa Tilfældet, men af disse tre Færdigheder er Skrivning og vel navnlig Retskrivning den, der er mindst fremragende, og det er om Retskrivning, der her skal siges et Par Ord.

Det kniber for Folk at skrive rigtigt. Man kan se det paa Regninger, i Breve, og man kan undertiden ogsaa se det paa de skrevne Opslag om folkelige Forlystelser. Man har Beviser nok for, at Folk, som ikke beskæftiger sig med bogligt Arbejde, glemmer at stave.

Der kunde saa med Rette spørges om Aarsagen til den daarlige Retskrivning, og man vil saa straks kræve Skolen til Regnskab.

Hvis man imidlertid kendte Folks Retskrivning for blot 25 Aar siden, saa vilde man hurtig blive klar over, at Skolen — Folkeskolen — netop paa Retskrivningens Omraade ved et dygtigt Arbejde har naaet store Resultater. Fremgangen er meget iøjnefaldende. Man vil indse, at Skolen netop er opmærksom paa dette Fag, og at man bare ikke er færdig; man har endnu ikke naaet det, som man med Tiden rimeligvis vil naa.

Det er ikke Meningen, at der her skal gives Regler for, hvorledes man skal undervise. Enhver Lærer underviser paa sin særprægede Maade, selvom han støtter sig mere eller mindre til et af de mange Systemer, som er blevet til for Danskundervisningens Skyld, og som i mange Tilfælde har været meget værdifulde.

Her skal blot peges paa et Par Ting, hvis store Betydning for Retskrivning Skolen her mener at have Erfaring for.

Den første af de betydningsfulde Ting er **Stavning**.

Det er givet, at hvis noget, der skal læres, ikke bliver gentaget, saa glemmes det. Det er afgjort, at et Barn, der f. Eks. i 5. Klasse har lært Byerne i Frankrig, vil have glemt dem i 7. Kl., hvis Stoffet ikke bliver repeteret.

Det samme gælder selvfølgelig med Hensyn til Stavning. Det kan ikke nytte ret usystematisk at stave med Børnene. Smidt og Lange har indset det og har derfor ordnet deres Staveord systematisk. Men det kan heller ikke nytte at stave Ordene igennem en eller to Gange og saa tro, at nu er Sagen i Orden. Det er den ikke, for selvfølgelig bliver Staveordene glemt, hvis de ikke bliver repeterede, og det endda, eftersom det er mindre Børn, Talen her er om, tidt og ofte.

Hver Dansktime skal begynde med Stavning. Børnene skal have Staveordene for som Lektie, og denne Lektie skal som alle Lektier repeteres.

Naar Staveordene er godt gennemarbejdede, saa har Læreren i saa Henseende gjort sin Pligt, og saa staar det til Børnene, at de ogsaa gør deres Pligt derved, at de lærer Staveordene. Den, der skal paase det, er selvfølgelig Læreren. Han (hun) skal derfor overfor det normalt begavede Barn ikke være bange for at stille sit Krav, og det Krav skal stilles meget bestemt, og det skal opfyldes. Det er Læreren Pligt at gøre det; thi dette Kravs Opfyldelse vil ikke alene virke gavnlig paa Retskrivningen, men det vil ogsaa have en ren opdragende Betydning for Barnet.

Skolen er det Sted, hvor Barnet skal dygtiggøres til Livets Arbejde, og i Livets Arbejde er Kravene strenge. Det Barn, der gaar ud i Livet efter at have gennemlevet en Barndom — en Skoletid —, hvor Kravene til dets Pligt-opfyldelse har været slappe, er kun daarligt skikket til at klare sig selv. Det maa hjælpes, og det kan jo være, at Forholdene er saadan, at det kan blive hjulpet, men hvis Hjælpen svigter, saa er det galt.

Børnene skal opdrages til at blive dygtige Mennesker, og, som der staar i Eventyret om »Lars med Træskoene«: »Det er en daarlig Mand, der ikke klarer sig selv«.

Den anden Ting, der her skal omtales, er Orden.

En Mængde Fejl skyldes Sløseri, og Sløseri skyldes i de fleste Tilfælde Børnenes mangelfulde Evne til at holde Orden. Det er en stor Fejltagelse, at et Barn, som fra Naturens Haand er udstyret med daarlige Evner med Hensyn til Skrivning, ikke kan holde en god Orden, ligesom det er en Selvfølge, at et Barn, der har gode Anlæg for Skrivning, har lettere ved at holde en god Orden.

En god Orden kan alle lære at holde. Det er kun et Arbejdsspørgsmaal, og da det er afgjort, at et Barn, hvis Orden er daarlig, i langt større Grad er tilbøjelig til at skrive forkert end et Barn, hvis Orden er god, saa skal alle Børn lære at holde en god Orden.

Ordenen med de skriftlige Arbejder gaar Haand i Haand med Færdigheden i at skrive rigtigt. Skriveundervisningen bliver derfor af stor Betydning for Retskrivningen; thi Skriveundervisningen tager direkte Sigte paa den gode Orden, men, det at lære Barnet at have Orden i sine Sager i al Almindelighed — med sine Bøger — med alt, hvad det skriver ned — alt det har Betydning for Retskrivningen, fordi det modvirker Sløseriet, som er al Retskrivnings Fjende. Endvidere kan jo enhver se, hvilken Betydning det ogsaa har for Barnet senere i Livet, at det har lært at holde Orden i sine Sager, og derfor er det ogsaa Skolens Pligt at tage Sagen op og stille Krav i saa Henseende.

Der tales i vore Dage meget om, at man skal gøre Arbejdet paa Skolen interessant for Børnene, og det er rigtigt; det skal man afgjort gøre, for det er Interessen for en Sag, der driver Værket. Men det, »at gøre Arbejdet interessant« for Børnene maa ikke forstaas saaledes, at Skolen skal være et Slags Mørskabsteater — et Sted, hvor de mindre interessante Ting listes ind i Børnene godt tilskrede. Børnene skal have Lyst til at gaa i Skole, men Børnene skal i Skolen lære, hvad Livet byder, og derfor skal de lære at gøre deres Pligt.

Skolen skal være »en Skole for Livet« for Barnet. Barnets Lyst til Arbejdet skal vækkes i Skolen, og Barnets Evner til Pligtopfyldelse og til at ville gøre, hvad der er ret og rigtigt, skal Skolen opelske, saa Barnet kan gaa ud af Skolen som en Livets Kæmpe, der glad gaar i Gang med sin Livsgerning, sikker paa sig selv.

Erik Munch.

Ryomgaard Realskole.

Skolen er oprettet 7. Januar 1913. Den underviser Børn fra 13—16 Aar og fører sine Elever frem til alm. Forberedelseseksamen.

Ved Begyndelsen af Skoleaaret 1925—26 var Elevtallet 179, ved Slutningen 183. 16 Elever indstilledes til den afsluttende Eksamen.

Alm. Forberedelseseksamen 1926.

Der indstilledes 16 Elever, der alle bestod.

Beskikkede Censorer:

Dansk: Hr. Overlærer *Svanum*, Hostruphuse.

Engelsk: Realskolelærerinde Fru *Føns*, Viborg.

Matematik: Hr. Kommunelærer *Hørup*, Ringkøbing.

Tysk: Realskolelærerinde Frk. *Sennels*, Randers.

Indbudte Censorer:

Historie: Skolebestyrerinde Frk. *Maren Nielsen*, Aarhus.

Geografi: Hr. Kommunelærer *Holden Dall*, Aabyhøj.

Fysik: Hr. Kommunelærer *Kjærgaard*, Aarhus.

Naturhistorie: Hr. Kommunelærer *Jensen*, Ebeltoft.

	Skriftlig Dansk	Mundtl. Dansk	Engelsk	Tysk	Historie	Geografi	Regning	Arit- metik	Geome- tri	Natur- historie	Fysik	Orden	Points
Johannes Brøns	g	g+	g+	mg÷	mg	g+	g÷	g÷	g÷	ug÷	mg	mg÷	83 ² / ₃
Edith Carlsen	mg÷	mg	mg÷	mg+	mg	ug÷	ug÷	g	mg	ug÷	ug÷	mg+	103 ² / ₃
Henning Christensen . .	mg+	mg	mg+	mg+	ug	ug÷	ug	mg+	ug÷	mg+	ug÷	mg+	111 ² / ₃
Hans P. Gerstrøm	mg+	mg+	mg	mg+	ug÷	mg+	ug	ug÷	mg+	mg+	ug÷	ug	111 ² / ₃
Arne T. Jensen	mg÷	mg	tg	mg÷	mg	ug	mg+	mg+	ug÷	mg+	ug	mg	94 ² / ₃
Esther S. Jensen	mg	ug÷	mg+	ug	ug	ug	ug÷	mg×	ug	ug÷	ug	ug÷	114 ¹ / ₃ Udm.
Henry Knudsen	mg+	mg+	mg	mg	ug	ug	ug÷	ug	ug÷	mg÷	mg	ug÷	110 ² / ₃
Inger W. Laursen	mg+	ug	mg+	mg+	mg	mg+	ug	mg	mg÷	ug÷	ug÷	mg+	111
Per Werner Lüneborg .	g	g+	tg+	g	g	ug÷	mg+	tg	tg+	mg	ug÷	mg	76
Carl Frederik Nielsen .	mg÷	mg+	g÷	g+	mg÷	mg+	tg+	tg÷	tg	ug	ug÷	mg÷	77 ² / ₃
Elgo M. Poulsen	mg	ug÷	mg+	ug÷	ug	ug	ug÷	g+	g	ug÷	mg	mg+	108
Ejvind Skaarup	mg÷	ug÷	g÷	mg÷	ug	ug	ug÷	mg	mg÷	ug÷	ug÷	mg+	101 ¹ / ₃
Hans Sørensen	g+	mg÷	tg	g+	g÷	g	ug	mg÷	mg	mg+	mg÷	mg+	82 ² / ₃
Henry Uhrbrand	mg+	ug÷	g	mg	ug	ug÷	mg+	mg÷	mg+	mg	ug÷	mg	105 ¹ / ₃
Ellen Vinderslev	mg+	ug	ug÷	ug÷	g+	g+	ug	mg+	ug÷	mg÷	mg+	ug÷	109 ¹ / ₃

„Vi leger“.

Lærerpersonalet.

Hr. Skolebestyrer *Axel Munch*, alm. Forberedelseseksamen
og Lærereksamen.

» *Marius Dynesen*, Realeksamen og Lærereksamen.

» *I. S. Magnusson*, cand. phil.

» Inspektør *Erik Munch*, alm. Forberedelseseksamen
og Lærereksamen.

Fru *Dagmar Munch*, Realeksamen og Lærereksamen.

Frk. *Thyra Weiner-Petersen*, Realeksamen og Lærereksamen.

Hr. Overlærer *M. C. Jensen*, Lærereksamen, Eksamen
fra den danske Præsteskole, Translatør i Engelsk.

Fru *Gerda Dynesen*.

Fordeling af Lektionerne for Skoleaaret 1925—26.

	1. og 2. U.	3. U.	4. U.	5. U.	1. R.	2. R.	3. R.	4. R.
Religion	2	2	2	2	2	1	—	—
Dansk	6	6	6	6	6	6	5	5
Engelsk	—	—	—	4	4	4	5	5
Tysk	—	—	—	—	5	5	5	5
Historie	1	2	2	2	2	2	3	3
Geografi	—	2	2	2	2	2	3	3
Naturhistorie	—	2	2	2	2	2	3	3
Fysik	—	—	—	—	2	2	3	3
Regning og Matematik	6	6	6	6	6	8	9	9
Skrivning	6	6	6	2	1	1	—	—
Tegning	1	2	2	2	2	1	—	—
Gymnastik	2	2	4	4	4	4	4	4
Sang	1	1	2	2	2	2	—	—
Haandgørring	2	2	2	2	2	2	2	2
Antal Lektioner...	27	33	36	36	42	42	42	42

Lektionerne er paa 40 Minutter.

Forsømmelser.

I Almindelighed er Sygdom den eneste gyldige Grund til Forsømmelse; dog kan Skolen i enkelte Tilfælde fritage Barnet, men Skolen fordrer bestemt, at Hjemmet forinden omhyggeligt har konfereret med Skolen. Skolen bøjfører alle Forsømmelser, og viser de sig for Barnets Vedkommende at blive for talrige, kan Skolen ikke længere paatage sig at undervise Barnet.

Ferier.

Skoleaaret begynder med Sommerferiens Slutning, normalt den 15. August, i Aar den 17. De faste Ferier er: Juleferien, Paaskeferien, Pinseferien, Sommerferien og Efteraarsferien; deres Længde er fastsat i Loven. Alle Helligdage er Fridage; desuden Kongens Fødselsdag, Valdemarsdagen, Grundlovsdagen, Fastelavns-Mandag, Lørdag efter Store-Bededag; endvidere giver Skolen i Maaneder, hvor der ikke falder Ferier eller Fridage, een Dags Maanedsløv.

Indmeldelser.

Indmeldelser modtages helst ved Skoleaarets Begyndelse, men iøvrigt kan Børn uden større Vanskelighed indmeldes i de fire laveste Klasser til enhver Tid af Aaret. I 5. Underklasse kan Indmeldelser ogsaa ske i Skoleaarets Løb, men Eleven maa da have en Del Ekstratimer i Engelsk. I 1. Realklasse modtages kun Elever, naar ganske særlige Omstændigheder taler for Deres Optagelse, og i de øvrige Klasser modtages kun Elever, der overflyttes fra en tilsvarende Klasse i en anden Realskole.

Ved Indmeldelsen spiller Børnenes Alder en stor Rolle; der gælder her den (af Ministeriet fastsatte) Regel, at Børnene i 1. U. skal fylde 8 Aar, — i 5. U. altsaa 12 Aar og i 4. R. 16. — Ministeriet har meget bestemt betydet Skolerne, at der ikke maa dispenseres herfra, medmindre der foreligger ganske særlige Forhold.

Udmeldelser.

Efter gammel Praksis ved Realskolerne betales ved Udmeldelse for den Maaned, i hvilken Udmeldelsen sker, samt for den næste. Det er ligeledes almindeligt, at man ikke modtager Udmeldelser til Juli, da Skolen jo ogsaa i Sommerferien skal lønne Lærerne. Der er Anledning til særligt at fremhæve det sidste Forhold, da Skoleaaret nu slutter omkring 1. Juli.

Underskolen.

Skolen opretholder stadig sin Underskole. 1. og 2. U. undervises sammen i alle Fag, 3. og 4. U. derimod kun i Historie, Religion, Naturhistorie og Geografi.

Skolepenge.

Der betales i de fem øverste Klasser 20 Kr. og i de andre 12 Kr. om Maaneden pr. Elev.

I Indskrivningspenge betales 5 Kr.

I Brændselspenge betales 13 Kr. (1. Septbr. 5 Kr., 1. Oktober 5 Kr., 1. Novbr. 3 Kr.). Endvidere betaler hver Elev 2 Kr. til Biblioteket (15. August), og Eleverne i 4. Realklasse betaler hver 35 Kr. i Eksamenpenge (1. Febr.)

Skolepengene betales maanedlig forud inden den 5.

Samlingerne.

Skolens Samlinger har to Formaal. For det første skal de tjene den daglige Undervisning, for det andet skal de i stærk sammentrængt Form give et Overblik over den Verden, vi lever i, ikke alene dens nuværende Standpunkt, men ogsaa i nogen Grad dens Standpunkt i henfarne Tider. Endnu er det sidste vel ikke fuldstændiggjort, men Skolen har arbejdet ihærdigt og fortsætter stadigt sit Arbejde paa at gøre Samlingerne saa righoldige som muligt.

De naturhistoriske Samlinger omfatter: en Pattedyrs-samling indeholdende 20 Eksemplarer, en Fuglesamling med 245 Fugle, en Kraniesamling omfattende 30 Kranier eller Dele deraf, en Fiskesamling bestaaende af 14 tørre og 11 vaade Præparater, endvidere 79 forskellige vaade og tørre Præparater fra alle de øvrige Dyreklasser samt 5 Papenachemodeller af Menneskets Organer. Endelig skal

nævnes en meget righoldig Samling Insekter samt en Frøsamling. Alt dette tjener Naturhistorieundervisningen. Særlig bemærkelsesværdig er et Raadyrki, foræret Skolen af Inga Fritz, Auning. Af andre Gaver, Skolen har modtaget, maa bemærkes en Rødkælk, foræret af Frede Hansen, Ryomgaard, 1 Kolibri, foræret af Hans Gerstrom, Auning, 1 Dompap, foræret af Oluf Bisgaard, Hornslet, 1 Kanarieflugl, foræret af Knud Dahl, Mørke, 2 Sumpmejser, foræret af C. F. Nielsen, Rosenholm, 1 Polarlom, foræret af Palle Birkelund, Nimtofte, 1 Horn af amerikansk Bison, foræret af Smed Neergaard, Ryom, 1 Flyvefisk, foræret af Skibskok Jess Rossen.

Til Undervisning i Fysik findes en saa righoldig Samling af Apparater, at alle almindelige Skoleforsøg kan foretages. I den fysiske Samling bemærkes særlig en smuk og nøjagtig udført Model af en dobbeltvirkende Dampmaskine, fremstillet og foræret Skolen af Hr. Uhrmager Dahl, Mørke. Samlingen indeholder over halvandet Hundrede Apparater. Endvidere er der en Samling Kemikalier til Undervisning i Kemiens Grundsætninger.

Dernæst er der en geologisk Samling, omfattende ca. 200 forskellige Eksemplarer. Denne Samling indeholder, takket være Hr. Smed Neergaard, Ryom, flere temmelig sjældne Ting, f. Eks. Amatyst, gedigent Kobber, Zinksten og lignende.

Til Brug ved Undervisningen i Oldtidens Historie findes en god Samling af Oldsager, til hvilken Herr Lærer Andersen, Vester Alling, har givet betydelige Bidrag. Omegnens Beboere og da særlig Hr. P. Greve, Koed, har med stor Elskværdighed skænket den værdifulde Genstande.

Alle Oldtidens Tidsafsnit er repræsenterede.

Endelig har Skolen en stor Billedsamling. Mest bemærkelsesværdig er Lysbilledsamlingen, der indeholder 576 geografiske Billeder fra alle Lande. Dernæst den historiske Billedsamling, der indeholder 82 store Billeder fra Verdenshistorien samt mindre Billeder fra Nordens Historie og 48 Tavler af berømte danske Mænd og Kvinder. Ligeledes er der Billeder til Geografi og Naturhistorie. I »Samlingen« er ophængt 73 indrammede, farvede Dyrebilleder. Til Botanik er der 20 Tavler. Det er en Selvfølge, at alle til Geografiundervisningen nødvendige Kort er til Stede.

Til Slut skal blot nævnes en Møntsamling paa 205 Mønter. Den har dog endnu ikke fundet sit blivende Sted paa Skolen, da det kræver megen Plads at opstille en saadan Samling anskueligt.

BOGLISTE:

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
DANSK:									
Agerskov og Rørdam: Læsebog for Realkl.							»	»	»
Fossing, Skarvig og Sørensen:									
Danske Læsebog, Femte Del						»			
— Fjerde Del					»				
— Tredie Del									
— Anden Del			»	»					
— Første Del		»							
— For de mindste	»								
Axel Munch: Dansk Sproglære. (Faas kun paa Skolen).						»	»	»	»
Staveord og Staveordbog »					»	»	»	»	»
Smith og Lange: Skriftlig Dansk 1, Udgave f. d. h. Skole			»						
Espersen og Pinholt: A. B. C.	»								
Heltøft: Danske Digte til Skolebrug							»		
ENGELSK:									
Hansen og Magnussen: Eng. Læsebog, 2								»	»
— do. 1								»	»
— Eksamensversioner								»	»
Boysen: Engelske Digte									»
Jespersen og Sarauw: Eng. Begynderbog, 2						»			
— do. 1					»				
Kalisch: Engelske Noveller og Skitser									»
Lund: Engelsk Grammatik						»	»	»	»
TYSK:									
H. Reincke: Tysk Læsebog for Mellemsk.								»	»
— Tysk Begynderb. f. Mellemsk.							»		
— Tysk Grammatik							»	»	»
Engelhardt: Tyske Digte									»
Mogensen: Tyske Sange til Skolebrug									»
Kaper: Fem tyske Noveller									»
Ellen Lange:									
Tysk Begynderb. m. Samtaleøvelser, Gr., St.						»			
— Gloser og Opl. til T. B.						»			
HISTORIE:									
Ludvig Schmidt: Lærebog i Historie for Mellemskolen, 2							»	»	»
— do. 1					»	»	»	»	»
P. Munch: Mindre Lærebog i Samfundskundskab									»
Gerløv: Mit Fædrelands Historie			»	»					
GEOGRAFI:									
Andersen og Vahl: Geografi f. Mellemsk., 2							»	»	»
— do. 1							»	»	»
C. C. Christensen: Geografi 4				»					
— Geografi f. Mellemsk., 1				»					
Christensen og Krogsgaard: Atlas	»	»	»	»	»	»	»	»	»
REGNING:									
Wilster: Regnebog for Mellemskolen, 4								»	
— do. 3							»		
— do. 2							»		
— do. 1					»				

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Wilster: Regnebog for Børneskolen, 4				»					
— do. 3			»						
— do. 2		»							
— do. 1	»								
MATEMATIK:									
Foldberg: Elementær Algebra for Realsk.								»	»
— Aritmetik for Realskolens første Klasser								»	»
— Elementær Plangeometri 2								»	»
— Geometri for Mellemskolen								»	»
Lomholt: Opgavesamling A									»
— do. E								»	»
— Firecifret Logaritmetabel									»
Friis Petersen og Jessen: Opgavebog til Aritmetik og Algebra 1. og 2.								»	»
NATURHISHORIE:									
Erik Munch: Repetitionshefte i Zoologi					»	»	»	»	»
— — i Botanik					»	»	»	»	»
Rasmussen og Simonsen: Lille Flora					»	»	»	»	»
FYSIK:									
Sundorph: Fysik for Seminarier								»	»
Ellinger: Lærebog i Fysik							»		
Den danske Skoles Sangbog			»	»	»	»	»		
Balslevs Lærebog			»	»	»	»			
Tangs mindre Bibelhistorie			»	»	»	»			
Det nye Testamente								»	

Opmærksomheden henledes paa, at »brugte Bøger« ofte forekommer i saa gamle Udgaver, at de er ganske uanvendelige. Hvis man køber brugte Bøger, er det derfor **absolut nødvendigt**, at man sikrer sig, at det er en ny eller ret ny Udgave, man bliver forsynet med.

Pigernes Plads.